

มองการศึกษาไทยในมิติต่าง ๆ ศตวรรษที่ 21

Looking at Thai Education in Various Dimensions in the 21st Century

นิตยา อางหาญยิ่ง¹,

อัษฎานิชฐ์ โคตรชัย² และ อินตอง ชัยประโคม³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,3}

มหาวิทยาลัยศรีปทุม²

Nittaya Arthanying¹,

Ausadanit Kotchai² and Intong Saypakhom³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus^{1,3}

Sripatum University²

Corresponding Author, Email: niitaya222@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องมิติใหม่ของการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 และบทบาทของปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการปรับเปลี่ยนการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำ AI มาประยุกต์ใช้ในระบบการศึกษา การศึกษานี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารและสังเคราะห์แนวคิดจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในด้านการศึกษาและเทคโนโลยี พบว่า การศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจากระบบดั้งเดิมสู่ระบบที่เปิดกว้างและยืดหยุ่น โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ตามกรอบแนวคิดของ UNESCO ได้แก่ การเรียนรู้เพื่อรู้ การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้ การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน และการเรียนรู้เพื่อชีวิต นอกจากนี้ยังพบว่า AI มีบทบาทสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาไทย ทั้งในด้านการพัฒนาการเรียนการสอน การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และการสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ

ข้อค้นพบสำคัญชี้ให้เห็นว่า การผสมผสานระหว่างเทคโนโลยี AI กับหลักการทางพุทธศาสนา สามารถนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาที่สมดุล โดยเน้นทั้งการพัฒนาปัญญาและคุณธรรม อย่างไรก็ตาม

* ได้รับความเห็นชอบ: 6 พฤษภาคม 2567; แก้ไขบทความ: 16 กรกฎาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 21 ธันวาคม 2567

Received: 6 May 2024; Revised: 16 July 2024; Accepted: 21 December 2024

การนำ AI มาใช้ในการศึกษาจำเป็นต้องคำนึงถึงการเตรียมความพร้อมของบุคลากรทางการศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมของครู ผู้เรียน และระบบการศึกษาในการเผชิญความท้าทายในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: การศึกษาไทย; มิติต่าง ๆ; ศตวรรษที่ 21

Abstract

The study of "New Dimensions of Thai Education in the 21st Century and the Role of Artificial Intelligence (AI)" aims to explore approaches for transforming Thai education to align with technological changes, particularly the application of AI in the educational system. This study employs document analysis and synthesis of concepts from experts in both education and technology.

The findings reveal that Thai education in the 21st century must transition from traditional systems to more open and flexible approaches, incorporating four essential components according to UNESCO's framework: learning to know, learning to do, learning to live together, and learning to be. Furthermore, AI plays a crucial role in Thai educational reform, particularly in developing teaching and learning methods, reducing educational disparities, and creating opportunities for access to quality education.

Key findings indicate that the integration of AI technology with Buddhist principles can lead to balanced educational development, emphasizing both intellectual and moral development. However, the implementation of AI in education requires careful consideration of educational personnel preparation to ensure the readiness of teachers, learners, and the educational system in facing digital age challenges.

Keywords: Thai Education; Various Dimensions; 21st Century

บทนำ

มิติใหม่ของการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 ต้องเน้นการปรับเปลี่ยนแนวคิดจากระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมไปสู่ระบบที่เปิดกว้าง ยืดหยุ่น และเน้นการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การส่งเสริมทักษะแห่งอนาคต การใช้เทคโนโลยี และการบริหารจัดการโดยผู้นำที่มีความรู้ จะเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาการศึกษาไทยให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในยุคสมัย

ดังนั้น มิติใหม่ของการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 ต้องมองให้ทะลุมิติต่าง ๆ ของการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 เมื่อก้าวเข้าสู่สังคมความรู้ หรือเรียกอีกอย่างว่า สังคมที่ปรับเปลี่ยนไปสู่การใช้ความรู้ ผู้นำที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนจะเป็นกลุ่มที่ใช้ความรู้มากขึ้น

โดยอ้างถึงบทความเรื่อง “การศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 : ผลผลิตและแนวทางการพัฒนา” ของ อุดุลย์ วงศ์ศรีคุณ (2557 : 1-17) กล่าวถึงคุณลักษณะของคนในศตวรรษที่ 21 ที่ควรจะเป็นมาบอกเล่ากันก่อน “แนวโน้มของสังคมโลกและสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก ทั้งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของมนุษย์ บ้านจะกลายเป็นที่ทำงาน มีอาชีพใหม่ ๆ เกิดขึ้นอย่างไม่เคยมีมาก่อน และการที่มนุษย์จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นทุกด้าน การพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นสิ่งที่ทุกคนหลีกเลี่ยงไม่ได้เลย”

เมื่อถามถึงคุณลักษณะของคนในศตวรรษที่ 21 ที่ควรจะเป็นต้องเป็นอย่างไร? องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก (Unesco) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 และจัดให้มีการประชุมนานาชาติเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ของกลุ่มคนต่าง ๆ ทั่วโลก กระทั่งได้แนวทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นรายงานชื่อว่า “Learning : The Treasure Within” แปลว่า “การเรียนรู้ : ชุมทรัพย์ในตน” ในรายงานดังกล่าวมีสาระสำคัญตอนหนึ่งที่กล่าวถึง “สี่เสาหลักทางการศึกษา” ซึ่งเป็นหลักในการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยการเรียนรู้ 4 แบบ นั่นคือ

การเรียนรู้เพื่อรู้ คือ การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการคิด การแสวงหาความรู้และวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต โดยกระบวนการเรียนรู้เน้นการฝึกสติ สมาธิ ความจำ ความคิด ผสมผสานกับสภาพจริงและประสบการณ์ในการปฏิบัติ

การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้ เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาความสามารถและความชำนาญ รวมทั้งสมรรถนะทางด้านวิชาชีพ สามารถปฏิบัติงานเป็นหมู่คณะสามารถประยุกต์องค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติงานและอาชีพได้อย่างเหมาะสมกระบวนการเรียนรู้จะเป็นการบูรณาการระหว่างความรู้ภาคทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติที่เป็นประสบการณ์ต่าง ๆ ทางสังคม

การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข มีความตระหนักในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี มีความเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และเข้าใจความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ของแต่ละบุคคลในสังคม

การเรียนรู้เพื่อชีวิต เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย และสติปัญญาให้มีความสำคัญกับจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ภาษา และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์

ที่สมบูรณ์ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ศีลธรรม สามารถปรับตัวและปรับปรุงบุคลิกภาพของตน เข้าใจตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), (2559 : 60-62) การศึกษามองเพื่อ 30 ปีก่อน จะเห็นว่า พระพุทธศาสนานี้มีกระบวนการฝึกมนุษย์ให้พ้นจากกิเลสไปเรื่อยๆ และให้เจริญด้วยปัญญาเพิ่มขึ้น ๆ จนกระทั่งชีวิตขั้นสูงสุดเรียกว่า “ปัญญาชีวิต ชีวิติมหุเสฏฐิ” แปลว่า ท่านเรียกว่าชีวิตที่เป็นอยู่ด้วยปัญญาว่าเป็นชีวิตประเสริฐสุด การพัฒนาคนไปจนมีชีวิตอยู่ด้วยปัญญานี้ ผู้ที่มีชีวิตอยู่ด้วยปัญญานั้นก็เป็นผู้สำเร็จการศึกษา เรียกว่า “บัณฑิต” บัณฑิตนั้น แปลตามศัพท์ว่า ผู้เป็นอยู่ด้วยปัญญา หรือดำเนินชีวิตด้วยปัญญา บางที่ท่านใช้ศัพท์บัณฑิตนี้หมายถึงพระพุทธเจ้า เช่น ในคำว่า พุทธาทิบัณฑิต แปลว่า บัณฑิตมีพระพุทธเจ้าเป็นต้น และผู้ที่ดำเนินชีวิตตามรอยอย่างนั้น เรียกว่า บัณฑิต แปลว่า ผู้ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา ฉะนั้น วิถีทางของการพัฒนามนุษย์ในแง่หนึ่งก็คือ การพัฒนาจากการที่อยู่รอดได้ด้วยกิเลสปกป้องตัว ไปสู่การเป็นอยู่ด้วยปัญญา เป็นอันว่า การศึกษาในแง่หนึ่งก็คือ กระบวนการพัฒนามนุษย์ จากการที่ต้องอาศัยกิเลสปกป้องเพื่อให้อยู่รอด มาสู่การอยู่ดีด้วยปัญญา

ส่วนมิติการศึกษาของ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้ให้มองการศึกษาไทยที่น่าสนใจ ดังนี้ การศึกษา มาจากภาษาบาลีว่า สิกขา คำว่า สิกขา มีรากศัพท์ว่า สิกข หมายถึง วิชฺโชปาทาน แปลว่า การแสวงหาวิชา ส่วนคำว่า วิชชา หมายถึงความรู้สภาวะแท้จริงของสิ่งทั้งหลาย ดังนั้น สิกขา หรือศึกษาจึงหมายถึงการแสวงหาวิชาหรือความรู้แจ้ง ซึ่งก็คือปัญญา การศึกษาเป็นกระบวนการแสวงหาปัญญา และกำจัดอวิชชาไปพร้อมกัน เมื่อปัญญามา อวิชชาก็หายไป เหมือนแสงสว่างเกิดขึ้นมา ก็ขับไล่ความมืดไปด้วย การศึกษาจึงเป็นไปเพื่อการเข้าถึงปัญญาอันเป็นเครื่องมือที่ขจัดเสียซึ่งอวิชชาคือความไม่รู้ จึงได้ชื่อว่าเป็นการศึกษาอันจะนำไปสู่การศึกษาที่เป็นวิธีที่ดีที่สุดสำหรับสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์

การศึกษาเป็นไปเพื่อ “พัฒนาปัญญา” เป็นกระบวนการแสวงหาปัญญา และเป็นการกำจัดอวิชชาให้หมดสิ้นไปพร้อมกับทำให้ได้มนุษย์ที่สมบูรณ์พร้อมทั้งทางร่างกายจิตใจ โดยเป็นจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่เน้นการพัฒนาหรือสร้างความสมดุลในทางร่างกายและจิตใจของผู้ที่ได้รับการศึกษามุ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในเรื่องด้านจิตใจควบคู่กับวิชาการที่จะได้จากการศึกษา โดยการที่การศึกษาต้องไม่เพียงแต่เป็นการสอนเรื่องวิชาการที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพแต่ต้องมีการเน้นการพัฒนาคุณสมบัติของผู้เรียนในเรื่องจิตใจหรืออารมณ์ของผู้เรียนพร้อมกันไปได้ด้วย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2560) ได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2560-2579 เป็นแผนแม่บทในการจัดการศึกษาทุกช่วงวัยและตลอดชีวิตได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข

โดยมีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” กรอบการพัฒนาทางการศึกษาได้รับการปรับให้เป็น “การศึกษา 4.0 : ผู้เรียนสร้าง

นวัตกรรมได้” เป็นแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับแรกที่เป็นแผนระยะยาว 20 ปี ซึ่งมีความสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นับว่าประเทศได้มีการวางกรอบทิศทางในการพัฒนาที่สะท้อนถึงการให้ความสำคัญกับการศึกษาให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อันเป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ อ่างในบทความวิชาการ เรื่อง การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานกับการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ มนต์นภัสมโนการณ (2561 : 1-15)

ดร.รังสันต์ จอมทะรักษ์ หัวหน้าศูนย์ปัญญาประดิษฐ์เพื่อการศึกษา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (CiRA Educations) สมัยก่อนเรามองการศึกษาว่า การอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น คือ เครื่องมือในการเรียนรู้ ค้นคว้าพัฒนา แต่วันนี้มันไม่เพียงพอกับการดำรงชีวิตของคนในปัจจุบัน ต้นทุน แค้นไม่พอ เราต้องเสริมด้วยเทคโนโลยีกับภาษาอังกฤษ เพื่อใช้ต่อยอดในเรื่องของการศึกษา การส่งเสริมให้ครูได้เข้าถึง AI และได้สร้าง AI ในสื่อการสอนของตนเองถือเป็นส่วนหนึ่งการพัฒนาการศึกษา ขั้นพื้นฐาน AI สามารถใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยครูวิเคราะห์ นักเรียน เป็นต้น

จากการได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและได้เห็นมุมมองการศึกษาในมิติต่าง ๆ ศตวรรษที่ 21 จากนักวิชาการแล้ว มองไปในทิศทางเดียวกันการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนสร้างนวัตกรรมได้ การนำเอา AI เข้ามาช่วยพัฒนาการศึกษา และสิ่งสำคัญที่สุดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย และสติปัญญา เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ศีลธรรม สามารถปรับตัวและปรับปรุงบุคลิกภาพของตน เข้าใจตนเองและผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

มิติ AI กับการศึกษาไทยอนาคตใหม่

ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) กำลังมีบทบาทสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาไทย ในอนาคต ด้วยศักยภาพที่ช่วยเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้ การบริหารจัดการ และการสร้าง สภาพแวดล้อมการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล AI สามารถช่วยพัฒนา การศึกษาไทยในหลากหลายมิติ

เพราะฉะนั้น การศึกษาไทยต้องเน้นผลต่อผู้เรียน ทั้งในระดับนโยบายและระดับการเรียนการสอน โดยกำหนดนโยบายการศึกษาที่คำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ตามวิถีที่ถนัดและสนใจ เรียนอย่างสนุก มีความสุขกับการเรียน ผู้สอนต้องยึดผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง การศึกษาไทย ปัจจุบันคงปฏิเสธไม่ได้ว่าเทคโนโลยีที่พูดถึงมากที่สุดคือเรื่อง ปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI (Artificial Intelligence) โปรแกรมสมองกลแสนฉลาดมีวิธีการทำงาน เหมือนสมองมนุษย์ที่สามารถคิดวิเคราะห์ วางแผนและตัดสินใจได้โดยการประมวลผลจากฐานข้อมูลทีขนาดใหญ่จำนวนมาก และแสดงผลในสิ่ง ที่เราต้องการเพียงแค่เสี้ยววินาทีเท่านั้น ซึ่งเร็วกว่ามนุษย์แบบไม่ติด ปัญญาประดิษฐ์เหล่านี้เรียนรู้ได้ทั้งหมด

จนมีการทำนายไว้ว่าอีกไม่กี่ปีข้างหน้าหลายอาชีพอาจจะถูกแย่งชิงจากมนุษย์แน่ โดยเฉพาะในมิติของความเป็นครุมิติของการสอน พวกสมองกลเหล่านี้คงจะสามารถทดแทนคุณครูได้ในสักวันหนึ่ง ดังที่บทความของ Klangjai ที่ได้พูดถึงผู้เรียนและผู้สอนใช้ AI จะเกิดอะไรขึ้น? ถ้ามองกันให้ยุติธรรม เราควรตั้งคำถามว่าการที่ผู้สอนมี AI คอยช่วยออกแบบการบ้านแล้ว แล้วทำไมผู้เรียนจะใช้ AI ทำการบ้านไม่ได้ล่ะ ดูเป็นการกีดกันสิทธิในการเข้าถึง Technology ของผู้เรียนหรือไม่? มีโรงเรียนบางแห่งห้ามนักเรียนเข้าถึง ChatGPT จากเครื่อง คอมพิวเตอร์ที่โรงเรียน เพราะมองว่าการใช้ AI ในการเรียนรู้จะสร้าง Negative Impact on Student Learning ซึ่งตลกดี เพราะผู้เรียนสามารถใช้ AI ได้จากทุกที่ ยกเว้นที่โรงเรียนถ้า AI ทำข้อสอบของเราได้ เราควรเปลี่ยนวิธีการวัดผลการเรียนรู้ใหม่ ถ้าเราสอนผู้เรียนให้ใช้ AI ช่วยทำการบ้านด้วยวิธีการที่ถูกต้อง และทำให้การเรียนรู้ดีขึ้น" เราจะทำอย่างไรให้ AI ช่วยผู้เรียนแก้ปัญหาการศึกษาของพวกเขาได้ หรือแม้แต่ปัญหาของประเทศเราเรื่อง Education Accessibility, Quality and Equality เรื่องพวกนี้เป็นเรื่องน่าคิด ว่าการใช้ AI กับการศึกษา จะช่วยเราได้มากแค่ไหน เพียงแค่เปิดใจรับลอง และเรียนรู้กับมัน

เทคโนโลยี AI ที่สามารถสร้างสรรค์ผลงานต่างๆ ทั้งงานเขียน งานศิลปะ ตลอดจนสร้างคลิป VDO ภาพและเสียงได้เอง จึงเป็นความท้าทายของผู้สอน ผู้เรียน ต้องปรับตัวให้ทันเทคโนโลยี การศึกษาไทยในยุค AI ต้องเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสุข สนุกกับการเรียนรู้ และมีทักษะที่จำเป็นในอนาคต การใช้ AI อย่างเหมาะสมจะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างสังคมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน แต่สิ่งสำคัญคือต้องเปิดใจยอมรับ เรียนรู้ และปรับตัวให้ทันเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ดังที่ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2567) กล่าวว่า ต่อไปนี้ผู้บริหารมหาจุฬาฯ จะต้องใช้เทคโนโลยีให้เป็น ประเทศจีนได้พัฒนาโทรศัพท์หัวเหว่ยเป็นการปฏิวัติเทคโนโลยี ต่อไปสิ่งที่ต้องระวังคือ คนตกงาน ปัจจุบันผู้ประกาศข่าวประเทศจีนได้ใช้หุ่นยนต์ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่สามารถพูดได้ทั้งภาษาจีนและภาษาอังกฤษ ส่งผลให้วงการสื่อสารมวลชนตกงานเร็วที่สุด เพราะสู้ฉบับออนไลน์ไม่ได้ ดังนั้น เอไอจึงเป็นตัวช่วยสืบสานพระพุทธศาสนาได้ ต่อไปอาจารย์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย จะต้องพัฒนาให้มีอาจารย์เอไอ สอนเป็นเรื่องเป็นราว

สรุปประเด็นสำคัญจากความเห็นของพระพรหมบัณฑิตเกี่ยวกับเทคโนโลยีและการศึกษาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ควรพัฒนาระบบการเรียนการสอนโดยใช้ AI เป็นเครื่องมือช่วยสอน ท่านมองว่าการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเป็นทั้งความท้าทายและโอกาสที่สถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนาจะต้องปรับตัวและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเหล่านี้ได้อย่างเหมาะสม

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.วรศักดิ์ กนกนุกุลชัย (2567) รักษาการผู้อำนวยการสถาบันนวัตกรรมบูรณาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ราชบัณฑิต ได้ให้ทัศนะในงานเสวนาวิชาการ “ยุคเอไอได้มาถึงแล้ว ประเทศไทยพร้อมรับมือไหม?” ว่า AI จะอยู่กับเราตลอดไป หากเราไม่พัฒนาคนให้มีความรู้ความเข้าใจ

เกี่ยวกับ AI เราจะก้าวไม่ทันโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในอนาคตหาก AI เข้ามามีบทบาทในอุตสาหกรรม และการพัฒนาอุปกรณ์ต่าง ๆ มากขึ้น AI จะสามารถสร้างงานได้อย่างมหาศาล โดยไม่ต้องใช้แรงงานคน ซึ่งถ้าเราไม่มีการเตรียมคนให้มีความรู้เรื่อง AI ในอนาคตอาจทำให้คนตกงานได้ วรศักดิ์ กนกนุกุลชัย ยังได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ถึงเวลาแล้วที่ทุกภาคส่วนของสังคมไทยต้องหันมาให้ความสนใจกับการกำหนดหา “ที่ยืนของประเทศไทยในโลกแห่งอนาคต” เพื่อเผชิญกับพายุแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลกยุค AI ที่จะบูรณาการพัฒนาลัทธิการศึกษารุ่นใหม่ เพื่อให้ประชากรไทยมี AI Literacy อีกทั้งต้องปลูกฝังระบบนิเวศ การศึกษาและการวิจัยด้านเทคโนโลยี AI ด้วย

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.วรศักดิ์ กนกนุกุลชัย ได้แสดงมุมมองสำคัญในงานเสวนาวิชาการ "ยุค AI ได้มาถึงแล้ว ประเทศไทยพร้อมรับมือไหม?" โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการเตรียมพร้อมของ ประเทศไทยในการเข้าสู่ยุค AI ซึ่งจะมีผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อเศรษฐกิจ สังคม และระบบการศึกษา ประเทศไทยต้องมอง AI เป็นโอกาสมากกว่าความท้าทาย โดยสร้างความเข้าใจและพัฒนาความรู้ด้าน AI ในทุกภาคส่วน การบูรณาการพัฒนาลัทธิการศึกษารุ่นใหม่ การลงทุนในงานวิจัย และการสร้างความร่วมมือ ที่แข็งแกร่ง จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถก้าวไปสู่โลกแห่งอนาคตที่ AI มีบทบาทสำคัญอย่างมั่นคงและ ยั่งยืน

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนได้นำแนวความคิด จากผู้ทรงคุณวุฒิในมุมมองมิติ AI กับการศึกษา ไทยอนาคตใหม่

ตามที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า AI (เอไอ) หรือปัญญาประดิษฐ์นี้มีความก้าวหน้าเป็นอย่างยิ่ง เพราะสามารถทำและคิดคล้ายมนุษย์ได้ ตลอดจนคิดและทำอย่างมีเหตุผลตามคำสั่งที่ป้อนได้ด้วย จึงน่าสนใจว่า เมื่อปัญญาประดิษฐ์คิดและทำได้ขนาดนี้แล้ว ต่อไปความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับปัญญา ประดิษฐ์อาจจะไม่มีช่องว่างระหว่างกันเหลืออยู่ก็ได้ กล่าวคืออาจเป็นไปได้ที่ปัญญาประดิษฐ์จะพัฒนา ไปได้ไกลกว่ามนุษย์ หรือไม่มีทางที่ปัญญาประดิษฐ์จะไปได้ไกลกว่ามนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นผู้สร้างปัญญา ประดิษฐ์ ดังนั้น การไปได้ไกลกว่ามนุษย์ ของปัญญาประดิษฐ์จึงเป็นไปได้เพียงแค่จินตนาการในนวนิยายหรือ ภาพยนตร์เท่านั้น แต่เมื่อพิจารณาอย่างถึงที่สุดแล้ว ปัญญาประดิษฐ์ที่ในปัจจุบันพัฒนาได้

การพัฒนาต่อไปของปัญญาประดิษฐ์ก็ชวนให้คิดไปไกล ๆ ได้เหมือนกัน หลายคนเชื่อว่าการพัฒนา ของเทคโนโลยีจะทำให้คนนับถือศาสนาน้อยลง (ซึ่งอาจเป็นจริงก็ได้ในอนาคต ไม่มีใครรู้แน่ชัดว่าจะเกิด อะไรขึ้น) แต่ที่เราเห็นกันในตอนนี้เป็น เทคโนโลยีก็มีข้อดีอย่างเห็นได้ชัดในการเชื่อมต่อระหว่าง ‘ศาสนา’ และ ‘ผู้คน’ ประโยชน์แรกที่มาเกี่ยวกับ Metaverse เลยคือ เทคโนโลยีช่วยให้การสวดมนต์หรือการศึกษา คำสอน ‘ไม่น่าเบื่อ’ อีกต่อไป แทนที่จะได้ท่องคำสวดซ้ำๆ ตามความเคยชิน เราอาจได้เห็นภาพเหตุการณ์ ตามที่คำสอนบรรยายและเข้าใจเนื้อหา มากขึ้น ประโยชน์ต่อมาคือ ผู้ที่มีข้อจำกัดทางด้านร่างกาย เช่น ผู้ช่วยที่ไม่สามารถออกจากบ้านได้ หรือผู้พิการ จะสามารถเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาได้แบบปกติ

ไม่เพียงแต่ผู้มีข้อจำกัดทางด้านร่างกายเท่านั้น ผู้ป่วยจิตเวช (เช่น ผู้ป่วยโรคกลัวสังคม) ก็ได้ประโยชน์เช่นกัน เพราะพวกเขาจะสบายใจกว่าในการที่ไม่ต้องออกไปเจอใครในชีวิตจริง แต่ยังสามารถเข้าสังคม พูดคุยกับผู้คน (ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.วรศักดิ์ กนกนุกุลชัย, 2567)

สรุป การศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ โดยมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนจากระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมไปสู่การศึกษายุคใหม่ที่ผสมผสานเทคโนโลยี โดยเฉพาะปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ากับการเรียนการสอน

แนวทางการจัดการศึกษาตามกรอบ UNESCO เน้นการพัฒนาผู้เรียนใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ การเรียนรู้เพื่อรู้ การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้ การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน และการเรียนรู้เพื่อชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถสร้างนวัตกรรมได้

AI กำลังเข้ามามีบทบาทสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาไทย ทั้งในแง่การเป็นเครื่องมือช่วยสอน การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและการสร้างโอกาสในการพัฒนาอาชีพใหม่ ๆ อย่างไรก็ตาม ความท้าทายสำคัญคือการเตรียมความพร้อมของบุคลากรทางการศึกษาและการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 บทบาทและหน้าที่ของครูในการส่งเสริมพัฒนาพฤติกรรม

เอกสารอ้างอิง

ปัญญานันทภิกขุ. (2523). วิญญาณของความเป็นครู. กรุงเทพฯ: การศาสนา.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2559). การศึกษามองเพื่อ 30 ปีก่อน. กรุงเทพฯ: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2567). การศึกษาเพื่ออะไรหรือเพื่อใคร? ในแนวคิดของ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2567, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/573681>

พุทธทาสภิกขุ. (2521). การศึกษาคืออะไร. กรุงเทพฯ: การศาสนา.

มนต์นภัส มโนการณ. (2561). การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานกับการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 19(1), 1-15.

รังสันต์ จอมทะรักษ์. (2567). มองการศึกษาไทยในอนาคตจาก “ผู้ใช้” สู่ “ผู้สร้าง” AI. สืบค้นเมื่อ 7 กันยายน 2567, จาก <https://www.aksorn.com/thai-education-ai>

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.วรศักดิ์ กนกนุกุลชัย. (2567). AI Literacy หนึ่งใน 3 สมรรถนะสำคัญของมนุษย์ ในอนาคต. สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.chula.ac.th/highlight/129132/>

อดุลย์ วังศรีคุณ. (2557). การศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 : ผลผลิตและแนวทางการพัฒนา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 8(1), 1-17.

Klangjai. (2567). AI กับการศึกษา มิติใหม่แห่งการเรียนรู้ 2023. สืบค้นเมื่อ 8 กันยายน 2567, จาก <https://www.ets.kmutt.ac.th/post/ai-in-education#viewer-83adr>